

२२. होय, मीसुद्धा !

‘मोऽऽह्न’, अशी आईची हाक ऐकताच मोहन समजला, ‘आईचं काहीतरी काम आहे.’ आई कुठल्या वेळी कशी हाक मारते, हे मोहनला पक्के ठाऊक होते.

कपाळावर आठ्या घालतच मोहन घरात आला. त्याला खेळायला जायचे होते. मोहनला पाहताच आई म्हणाली, “अरे राजा, एक छोटंसं काम करशील का रे?” मोहनने चेहरा कसनुसा केला.

“अरे, जरा मला दुकानातून डाळ, तांदूळ आणि साखर आणून दे ना रे पटकन.”

मोहनने आईकडून पैसे व पिशवी घेतली आणि दुकानाकडे निघाला. दुकानदाराकडून साखर, डाळ आणि तांदूळ घेतले. दुकानदाराला पैसे दिले. दुकानदाराने परत दिलेले पैसे त्याने खिशात कोंबले. धावतच घर गाठले.

मोहनने घरात पिशवी ठेवली. आईला पैशांचा हिशेब देण्यासाठी मोहनने आकडेमोड केली. कागदावर हिशेब मांडला. खिशातले पैसे काढून भराभरा मोजू लागला.

दुकानदाराने चुकून पन्नास रुपये मोहनला जास्त दिले होते.

त्याने हळूच पाहिले. आईचे लक्ष नव्हते. आई कामात होती. मोहनने थरथरत्या हाताने ‘ती पन्नासची नोट’ पॅटच्या खिशात ठेवली.

त्याने आईला हिशेब दिला. उरलेले पैसे मोजून दिले. आई काही म्हणणार, तोच आईची नजर चुकवत मोहन म्हणाला, “आई मी खेळायला जातो.”

मोहनचे मित्र खेळ खेळण्यासाठी वाटच पाहत होते. सर्वजण खेळात रमले, पण त्याचे मन खेळात रमेना. मोहन घरी परतला. आई मोहनची वाटच पाहत होती.

“चल, हातपाय धुऊन ये. जेवायला बसूया.” मोहनने वरणभात कालवला. एक घास घेतला. एवढ्यात आई म्हणाली, “अरे, तू सकाळी आणलेल्या तांदळाचा हा भात आहे ! काय कसा आहे तांदूळ ?”

मोहन अस्वस्थ झाला. त्याच्या पोटात खड्डा पडला. त्याला घास गिळता येईना. घास तोंडात फिरू लागला. त्याने बळेबळे घास गिळला, वर घटाघटा पाणी प्यायला.

“अरे, मघाशी दुकानातला माणूस येऊन गेला घरी.” आई म्हणाली. त्याला आईचे पुढचे बोलणे ऐकूच आले नाही. भीतीने त्याचे पाय लटलटू लागले. पोटात बाकबूक होऊ लागले. त्याला ‘ती खिशातील नोट’ टोचू लागली.

आई पुढे म्हणाली, “तो माणूस म्हणाला, की ‘सकाळी दुकानात खूप गर्दी होती. त्या गर्दीत थोडा घोटाळा झाला. थोडी गडबड झाली. मग त्याच्या लक्षात आलं, त्यानं तुला चुकून...”

मोहनला पुढे ऐकणे असह्य झाले. त्याला वाटले, आपण कबूल करावे. आईला सांगावे, आपण पन्नास रुपये घेतले. त्याने डावा हात खिशात घट्ट धरला आणि झटक्यात उजवा हात वर केला, पण मोहन काही बोलू शकला नाही.

आईने त्याला वरण वाढले आणि म्हणाली, “अरे, त्या सकाळच्या गडबडीत त्यानं तुला तांदूळ दिलेच नाहीत. थोड्या वेळानं मी पुड्या उघडल्या तर दोन पुड्यांत डाळी आणि एका पुडीत साखर ! मी तुलाच हाक मारणार होते. इतक्यात तो आला, म्हणाला, ‘अवो वैनी, त्या शांताबाईंची डाळ तुमच्याकडे, आनी तुमचे तांदूळ त्यांच्याकडे. समदा घोटाळा झाला !’ अरे, म्हणून तुला मी मघाशी गमतीत म्हटलं, तू आणलेला तांदूळ कसा...”

मोहनचा जीव भांड्यात पडला. तो कसनुसा चेहरा करून हसला. बळेबळे जेवला. मोहनच्या मनात चलबिचल सुरू होती. ‘ती नोट’ त्याला स्वस्थ बसू देत नव्हती. आईची नजर चुकवण्यासाठी त्याने गोष्टीचे पुस्तक वाचायला घेतले, पण त्याचे लक्ष लागेना. त्याने पुस्तक ठेवून दिले.

आई मोहनजवळ येत म्हणाली, “आज शनिवार, आता इतक्यात बाबा येतीलच. मग आज संध्याकाळी आपण बाहेर जाऊ. तुला आणि बाबांना शर्टांचं नवीन कापड घेऊ, पण हे बाबांना सांगायचं नाही. आपण दोघं मिळून त्यांना चकित करू.”

मोहनला आवंढा गिळताना त्रास होऊ लागला. त्याच्या डोक्यावरून हात फिरवत आई म्हणाली, “अरे, माझ्या लहानपणी आमची गरिबी होती. माझा फाटलेला फ्रॉक पाहून माझ्या मैत्रिणीच्या आईनं मला मैत्रिणीचा फ्रॉक देऊ केला होता; पण मी त्यांना ठणकावून सांगितलं – काकू, आम्ही गरीब जरूर आहोत, पण स्वाभिमाना आहोत. ज्यांची खरंच ऐपत नसेल त्यांना द्या. हे मी घरी सांगितल्यावर आईनं मला शाबासकी दिली. कोणाचं फुकट काही घेतलेलं तिला आवडत नव्हतं, बाबांनी दिवाळीला ठिगळं लावलेला शर्ट घातला, पण मला नवीन फ्रॉक आणला.”

मोहन ढसाढसा रडू लागला. मोहनचे डोळे पुसत आई म्हणाली, “अरे राजा, नवीन शर्टाचा विषय निघाला, म्हणून ही जुनी गोष्ट आठवली. रडायला रे काय झालं तुला ? हे बघ, तू माझा मुलगा आहेस. माझ्यासारखाच स्वाभिमानी आणि प्रामाणिक आहेस.”

मोहनचा हात नकळत खिशावर गेला. मोहन ताडकन उठला व म्हणाला, “आई, मी आलो गं एका मिनिटात” आणि चपला न घालताच घराबाहेर पडला.

“अरे, आता कुठे चाललास उन्हाचा ? ती टोपी तरी घाल रे आणि आता येतीलच बाबा...”

आईचे बोलणे ऐकायला मोहन घरात नव्हताच. तो भरदुपारी रस्त्यावरून अनवाणी धावत होता. तो दुकानात गेला. दुकानदार एकटाच हिशेब करत बसला होता. मोहनने दुकानदाराला ती पन्नास रुपयांची नोट परत केली. म्हणाला, “सॉरी ! माझी चूक झाली. सकाळी मला तुमच्याकडून जास्ती पैसे आले. मला यायला उशीर झाला.” दुकानदार हसला. त्याने मोहनला शाबासकी दिली. समोरच्या बरणीतले एक चॉकलेट काढून त्याने मोहनसमोर धरले.

मोहनने हात जोडून पुन्हा एकदा ‘सॉरी’ म्हटले आणि चॉकलेट न घेताच त्याने घराकडे धूम ठोकली. धापा टाकतच मोहन घरात शिरला. त्याला नीट बोलताही येईना. त्याला खूप भरून आले होते. त्याने आईचा हात हातांत घेतला आणि म्हणाला, “होय, मीसुद्धा स्वाभिमानी आणि प्रामाणिक आहे तुझ्यासारखा ! होय, मीसुद्धा !”

– राजीव तांबे

शब्दार्थ : पोटात खड्डा पडणे – खूप भीती वाटणे. पाय लटलट कापणे – भीतीने पाय थरथर कापणे. अनवाणी – पायांत चपला वगैरे न घालता.

स्वाध्याय

प्र. १. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- (अ) आईने मोहनला दुकानातून काय आणायला सांगितले ?
- (आ) मोहनने आकडेमोड का केली ?
- (इ) मोहनला किती रुपये जास्त आले होते ?

प्र. २. का, ते लिहा.

- (अ) आईने मोहनला हाक मारली.
- (आ) मोहन कपाळावर आठ्या घालत घरात आला.

- (इ) मोहनच्या आईला तिच्या आईने शाबासकी दिली.
 (ई) दुकानदाराने मोहनला शाबासकी दिली.
 (उ) मोहनला खूप भरून आले.

प्र. ३. खालील वाक्यप्रचार व त्यांच्या अर्थांच्या जोड्या लावा.

‘अ’ गट

‘ब’ गट

(१) पोटात बाकबूक होणे.	(अ) खूप रडणे.
(२) जीव भांड्यात पडणे.	(आ) खूप घाबरणे.
(३) ढसाढसा रडणे.	(इ) दिलासा मिळणे.

प्र. ४. खालील शब्दांना जोडून येणारे शब्द लिहा.

(अ) आकडे.....	(इ) हात.....
(आ) आरडा.....	(ई) कावरा.....

प्र. ५. पाठात ‘पायांत जोडे न घातलेला’ – या शब्दसमूहाबद्दल ‘अनवाणी’ हा एक शब्द आलेला आहे. खालील शब्द वाचा. असे आणखी शब्द शोधून लिहा.

(अ) जन्म झालेले ठिकाण	– जन्मस्थान
(आ) विमान चालवणारा	– वैमानिक
(इ) कविता करणारी	– कवयित्री
(ई) शोध लावणारा	– संशोधक
(उ) देशाची सेवा करणारा	– देशसेवक

प्र. ६. वाक्यातील रिक्त्या जागी खालील शब्दसमूहांची योग्य रूपे वापरा.

(चेहरा कसनुसा करणे, नजर चुकवणे, अस्वस्थ होणे.)

कपड्या कपाटात ठेवताना माझ्या हातून एक कप फुटला. त्यामुळे मी झालो. मी आईकडे गेलो. तिच्याशी बोलू लागलो.

प्र. ७. ‘दुकान’ या शब्दाला ‘दार’ प्रत्यय लावून ‘दुकानदार’ असा शब्द पाठात आलेला आहे. असे आणखी शब्द शोधून लिहा.

